

УДК 378.1

А.М. Дудніков,
заступник директора,
Херсонський
політехнічний коледж
Одеського
національного
політехнічного
університету

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ У ХЕРСОНЬКОМУ ПОЛІТЕХНІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

А.М. Дудніков. Організаційні особливості впровадження кредитно-модульної системи у Херсонському політехнічному коледжі. У статті визначено засади та організаційні особливості впровадження кредитно-модульної системи із урахуванням специфіки ВНЗ I-II рівнів акредитації

A.M. Dudnikov. Organizational features the introduction of credit-modular system of Kherson polytechnic college. The article outlines the principles and organizational features of the introduction of credit modular system with specific universities and accreditation I-II level

Вступ. Забезпечення умов для розширення мобільності у Європейському освітньому просторі представляє для України одне з найважливіших завдань її інтеграції у Болонський процес. Це стосується студентів, викладачів і науковців України, яким надається підтримка в рамках міжнародних угод та міжнародними програмами, що реалізуються в Європейському регіоні, і є доступними для України [1].

Треба визначити основні вимоги, що ставить членство України в Болонському процесі перед всією системою освіти та вищими навчальними закладами. В основному їх можна звести до таких шести ключових позицій:

- прийняти зручні та зрозумілі градації дипломів, ступенів і кваліфікацій;
- увести двоступеневу структуру вищої освіти;
- використовувати єдину систему кредитних одиниць (систему ECTS - European Community Course Credit Transfer System) і додатків до дипломів;
- напрацьовувати, підтримувати і розвивати європейські стандарти якості із застосуванням зрозумілих порівнюваних критеріїв, механізмів і методів їх оцінки;
- усунути існуючі перепони для розширення мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлінців вищої школи.
- забезпечувати привабливість системи європейської освіти.

Враховуючи ці вимоги та для найбільш оптимального та швидкого переходу від існуючої системи освіти в Україні до новітньої, яка враховуватиме

основні положення Болонського процесу була розроблена модель кредитно-модульної організації навчального процесу. Задачею статті є узгодження поставлених вимог в рамках організації навчальної роботи у Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету (ХПТК ОНПУ).

Матеріали дослідження. Враховуючи вищезазначені вимоги та стратегії входження України у Європейський освітній простір, а також відповідні накази та нормативну документацію МОН України у Херсонському політехнічному коледжі було вжито ряд відповідних заходів [2], що забезпечило:

Введення кредитно-модульної системи організації навчального процесу в ХПТК ОНПУ згідно з рішенням підсумкової колегії МОНУ від 2 березня 2007 р., та наказом директора ХПТК ОНПУ за № 60 від 29/03/07 р.

Ці заходи по організації навчального процесу мають за мету:

- сприяти систематичному навчанню студентів протягом усього навчального року;
- виробити у студентів здатність до самоосвіти і саморозвитку, потреби і навички самостійного творчого оволодіння знаннями у своїй практичній діяльності;
- надати студентам свободу у виборі дисциплін навчального плану, забезпечивши участь голів циклових комісій у формуванні індивідуальної траєкторії навчання;
- підготувати більш мобільного фахівця відповідно до вимог ринку праці, що швидко змінюються у сучасних умовах;
- вирішити проблему трансферності навчання, яка надає студенту можливість переходу з одного до іншого ВНЗ на один або декілька курсів і повернення знов до свого навчального закладу;

Треба також зазначити, що необхідними умовами для впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу є:

- введення умовної одиниці – кредит, як уніфікованої одиниці оцінки обсягу навчального навантаження;
- введення системи залікових кредитів ECTS, як базової категорії в системі європейського освітнього простору;
- наявності структурно-логічних схем підготовки фахівців згідно галузевих стандартів за усіма напрямками і спеціальностями;
- наявності модульної системи організації навчального процесу, системи тестування та рейтингового оцінювання знань студентів;
- наявності програм навчання, які формуються як набір залікових кредитів;
- розроблення графіків навчального процесу (в тому числі індивідуальних) з урахуванням кредитно-модульної системи;

- наявність необхідного навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення кредитно-модульної системи організації навчального процесу;
- формування програм навчання усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів на основі ОКХ та ОПП підготовки фахівців;
- введення індивідуальних програм навчання;
- розуміння викладачами світових тенденцій в освіті та оволодіння робочим інструментарієм кредитно-модульної системи.

Так механізм організації навчального процесу в ХПТК ОНПУ передбачає два основних етапи:

1. Затвердження графіків навчального процесу 2-4 курсів усіх напрямів і спеціальностей, які передбачають розділ навчального року на чотири семестрові модулі. Уточнення структурно-логічних схем навчальних планів та модулів, редагування навчальних планів усіх напрямів і спеціальностей та навчальних програм дисциплін з урахуванням кредитно-модульної системи.

2. Корекція наявного навчально-методичного забезпечення з урахуванням змін у навчальних планах, розроблення та впровадження у навчальний процес засобів діагностики навчальних досягнень студентів, у тому числі системи тестування та рейтингового оцінювання знань студентів з позиції управління якістю освіти [3].

До того ж необхідно визначити вимоги до формування навчальних планів у відповідності із стратегією кредитно-модульної системи у рамках планування навчальних занять:

1. Тривалість аудиторного навчання осіннього та весняного семестрів складає по 20 тижнів.

2. Навчальний графік осіннього семестру поділяється на два семестрових модулі:

- I семестровий модуль для всіх курсів (II-IV) з 1-го по 9-й тиждень; 7-й – 9-й тиждень відводиться для контролю за I-м семестровим модулем;
- II семестровий модуль для всіх курсів з 10-го по 18-й тиждень; 16-й – 18-й тиждень відводиться для контролю за II-м семестровим модулем;
- 19-й тиждень відводиться для відпочинку студентів в період різдвяних свят;
- 20-й – 21-й тиждень відводиться для практичної підготовки;

3. Навчальний графік весняного семестру поділяється на два семестрові модулі:

- I семестровий модуль для всіх курсів з 1-го по 9-й тиждень (23-й – 31-й тижні навчального року); 7-й – 9-й тиждень (29-й – 31-й тижні навчального року) відводиться для контролю за I-м семестровим модулем. Для 4-го курсу на 9-ому тижні (31-му тижні навчального року) проводиться захист звітів з практичної підготовки та затвердження тем дипломних проєктів.

- II семестровий модуль для всіх курсів з 10-го по 18-й тиждень (32-й – 40-й тижні навчального року); 16-й – 18-й тиждень (38-й – 40-й тижні навчального року) відводиться для контролю за II-м семестровим модулем. Для 4-го курсу на 18-ому тижні (40-му тижні навчального року) проводиться попередній (малий) захист дипломних проектів.

- 41-й – 42-й тиждень відводиться для практичної підготовки та захисту звітів з практики.

- 4-й курс на 40-му тижні студент закінчує дипломне проектування і на 41-му тижні надає дипломний проект керівнику для отримання відгуку, отримує погодження нормо контролера, консультанта з економічної частин, охорони праці. На 42-му тижні завідувач відділення затверджує у встановленому порядку графік захисту дипломних проектів.

- графік II семестрового модуля випускних груп спеціальностей трирічного терміну навчання формується з урахуванням особливостей галузевих стандартів цих спеціальностей.

4. Семестровий контроль за осіннім семестром проводиться на 22-ому тижні, а за весняний семестр на 43-ому та 0,5 44-го тижня.

5. Кожній дисципліні призначається певна кількість кредитів виходячи з норми: один заліковий кредит дорівнює 36 годинам повного обсягу дисципліни. Загальна кількість кредитів за семестр дорівнює 30, а за навчальний рік 60.

У свою чергу вимоги до складання навчальних програм визначаються наявністю таких структурних елементів, як:

- титульна сторінка;
- зворотній бік титульної сторінки;
- зміст;
- пояснювальна записка;
- орієнтовний план дисципліни;
- структурно – логічна схема міждисциплінарних зв'язків;

зміст навчальної дисципліни включає:

- назви блоків змістових модулів, змістових модулів, тем;
- теми семінарських занять (якщо передбачено навчальним планом);
- теми практичних робіт (якщо передбачено навчальним планом);
- теми лабораторних робіт (якщо передбачено навчальним планом);
- планування самостійної роботи студента (індивідуальні семестрові

завдання);

- критерії оцінювання та засоби діагностики навчальних досягнень студентів;

- список рекомендованих джерел;
- лист погодження.

Якщо детально розглянути запропоновані структурні елементи навчальної програми, то також доцільно визначити вимоги до їх оформлення:

1. Зміст починають з нової сторінки.

Зміст містить: послідовно перелічені позначення та назви усіх розділів, підрозділів навчальної програми; список рекомендованих джерел; лист погодження; номери сторінок, які містять початок матеріалу.

2. Пояснювальна записка

У пояснювальній записці визначаються:

- мета і завдання навчальної дисципліни;
- її місце і значення в системі підготовки фахівців відповідно до ОПП та ОКХ галузевого стандарту;
- зв'язок з іншими дисциплінами навчального плану (з'ясовуються між-дисциплінарні зв'язки, визначається місце дисципліни у навчальному плані, до якого циклу підготовки належить, які дисципліни передують її вивченню);
- структура дисципліни: складається з блоків змістових модулів, змістових модулів, тем.
- основні вимоги до знань та умінь, яких повинні набути студенти під час вивчення навчальної дисципліни (вимоги до знань передбачають, що студент повинен вміти пояснювати сутність явищ і процесів та може довести положення, вільно оперуючи поняттями; вимоги до умінь відображають здатність студента застосовувати набуті знання на практиці при вирішенні професійних завдань та ступінь оволодіння професійними навичками).

Крім того, надаються короткі методичні поради щодо раціонального вибору різних форм навчальних занять, з'ясовується зв'язок дисципліни із виробництвом, досягненнями науки та техніки відповідної галузі.

Якщо програму складено для декількох спеціальностей, то в пояснювальній записці зазначаються особливості її застосування для кожної з них.

3. Орієнтовний план дисципліни.

В орієнтовному плані дисципліни розкривається послідовність вивчення змістових модулів за блоками змістових модулів. При цьому повний обсяг годин орієнтовно розподіляється між змістовими модулями погодинно.

4. Структурно – логічна схема міждисциплінарних зв'язків

Структурно – логічну схему міждисциплінарних зв'язків можна представити як графічне або табличне зображення послідовності вивчення тем дисципліни та їх зв'язків з темами передуючих дисциплін і виробничої практики.

5. Зміст навчальної дисципліни.

Виклад дисципліни за блоками змістових модулів, змістовими модулями, темами. Виклад дисципліни - це частково упорядкований та систематизований набір знань, визначених освітньо-професійною програмою підготовки фахівців. При цьому відбір знань здійснюється через аналіз системи умінь, передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця.

Враховуючи основні дидактичні принципи, необхідно здійснити структурування набору знань з дисципліни, сформувавши систему змістових модулів та визначити логічну послідовність тем. Кожний модуль навчальної програми повинен бути співвіднесеним з освітньо-професійною програмою.

5.1. Семінарські заняття

Семінарське заняття - форма навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

У навчальній програмі необхідно рекомендувати приблизний перелік тем семінарських занять.

5.2. Практичні роботи

Практична робота - форма навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача детально опановують окремі теоретичні положення навчальної дисципліни та розвивають практичні вміння і навички шляхом індивідуального виконання поставлених завдань

Мета практичних занять – сприяти поглибленню студентами спеціальних науково-практичних знань, набутих на лекціях, розвиткові навичок самостійної роботи. Відповідно до специфіки напрямів підготовки фахівців і спеціальностей, а також специфіки навчальної дисципліни доцільним є використання інноваційних технологій навчання на практичних заняттях. Саме тому у навчальній програмі необхідно рекомендувати приблизний перелік тем практичних занять.

5.3. Лабораторні роботи

Лабораторна робота - форма навчального заняття, на якому студент під керівництвом викладача особисто проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі [4].

У навчальній програмі необхідно рекомендувати приблизний перелік тем лабораторних занять. Розміщувати перелік тем семінарських, лабораторних та практичних занять можна безпосередньо після відповідної теми програми. При розробці змісту лабораторних і практичних занять слід пам'ятати, що в сукупності вони повинні забезпечити формування вмінь з навчальної дисципліни, визначених в ОКХ. Кожному конкретному вмінню в освітньо-кваліфікаційній характеристиці надається шифр, в якому вказується його вид та рівень сформованості: ПП- предметно-практичні вміння, ПР- предметно-розумові, ЗП- знаково-практичні, ЗР- знаково-розумові; О- уміння виконувати дію, спираючись на матеріальні носії інформації, Р- уміння виконувати дію, спираючись на розумовий контроль без допомоги матеріальних носіїв інформації, Н- уміння виконувати дію автоматично, на рівні навичок.

5.4. Планування самостійної роботи студента

Впровадження кредитно-модульної системи передбачає суттєве підвищення ролі самостійної роботи студентів (СРС) та зменшення обсягу аудиторного навантаження. При цьому обсяг самостійної роботи має бути детально спланованим, враховуючи всі види індивідуальної навчальної роботи студентів.

Вивчення окремих навчальних дисциплін потребує додаткових спеціальних видів самостійних робіт, таких як розрахункові завдання, розрахунково-графічні роботи, комплексні розрахункові завдання, курсові роботи, курсові проекти тощо.

Види та обсяг самостійної роботи студентів з кожної дисципліни мають бути докладно розписані у робочих навчальних програмах.

Самостійна робота студента може включати:

- роботу з підручником, конспектом при вивченні нової теми;
- різноманітні вправи, спрямовані на формування у студентів практичних умінь і навичок;
- самостійні письмові роботи;
- індивідуальну навчальну роботу студента при підготовці до занять, семінарських і практичних робіт;
- роботу з науково-технічною документацією, довідниковою літературою, сучасними документами та іншими джерелами інформації;
- роботу за індивідуальними семестровими завданнями:
 - а) написання рефератів або доповідей, виконання творчих завдань;
 - б) роботу з електронним підручником, пакетами прикладних програм, роботу з електронними ресурсами: Internet, CD - дисками;
 - в) складання опорних конспектів, структурно – логічних схем до тем;
 - г) виконання розрахунково – графічних робіт, економічних розрахунків, в тому числі за допомогою комп'ютерної техніки;
 - д) роботу над курсовими проектами;
 - е) роботу над дипломним проектом;
 - ж) підготовку до семестрового контролю.

СРС записується в РНП послідовно, поруч з усіма іншими темами, згідно з навчальною програмою і позначається аббревіатурою “СРС”, тобто “Самостійна робота студента”. Ці теми викладач записує до навчального журналу академічної групи за визначеною формою.

При плануванні та організації самостійної роботи студента викладачу необхідно дотримуватись таких вимог:

- кожна самостійна робота має конкретну мету. Студент повинен знати послідовність виконання та вимоги до оформлення роботи;

- завдання для самостійної роботи має бути посилюючим що забезпечуватиме здійснення принципу послідовного переходу від одного рівня складності до іншого;

- поєднання різноманітних видів самостійної роботи і здійснення контролю за процесом їх виконання;

- завдання самостійної роботи повинні сприяти творчому підходу студентів до його виконання;

- організація роботи, її зміст і форми виконання повинні викликати у студентів зацікавленість і бажання виконати роботу в повному обсязі.

У навчальній програмі необхідно подати приблизну тематику індивідуальних завдань, яка повинна відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху.

Висновок. Підводячи підсумок можна стверджувати, впровадження кредитно-модульної системи представляє собою еволюційний організаційний процес. Складність миттєвого впровадження кредитно-модульної системи визначається в першу чергу людським фактором як студентського так і викладацького складу навчального закладу. Надійним засобом здійснення всіх вимог та настанов впроваджених положень є постійний зв'язок та обговорення із викладацьким складом особливостей впровадження того чи іншого пункту нормативної документації. Еволюційний шлях в цьому напрямку передбачає проведення таких заходів, як: адміністративні наради, педагогічні та методичні ради, педагогічні читання, засідання на відділенні та цикловій комісії. Якість та чіткість впровадження кредитно-модульної системи залежить від узгодженості проведення цих заходів, та встановлення зворотного зв'язку із викладачами коледжу.

Література

1. Про Болонську систему http://pzks.chnu.edu.ua/interesting/about_bologna_system/
2. Яковенко, А.Е. Методи прийняття рішень в умовах Болонського процесу [Текст] / А.Е. Яковенко, А.В. Нарожный, В.Д. Гогунський // Зб. наук. праць: у 5 т. МНПК «Інтелектуальні системи прийняття рішень та прикладні аспекти інформаційних технологій» – Херсон-ХМІ., 2005. – Т.4. – С. 95 – 97.
3. Оборський, Г.О. Стандартизація і сертифікація процесів управління якістю освіти у вищому навчальному закладі [Текст] / Г.О. Оборський, В.Д. Гогунський, О.С. Савельєва // Труды Одес. политехн. ун-та. – Вып. 1(35). – Одесса: ОНПУ, 2011. – С. 251 – 255.
4. Лабораторні заняття http://www.pravo.vuzlib.org/book_z809_page_29.html